

Rammeverket FoC legger vekt på pasientomsorg

Effektivitet og kostnadsbesparelser kan gå ut over omsorgen for pasientene. *Fundamentals of Care* (FoC) bevisstgjør studenter og sykepleiere om pasientenes grunnleggende behov.

Kirsten Lode

Fagsjef helsefaglig forskning
Forskningsavdelingen, Helse Stavanger

Grethe Heidi Bjerga

Førstemanuensis
Det helsevitenskapelige fakultet, Universitetet i Stavanger

Bente Rossavik

Fagsjef for sykepleietjenesten
Kirurgisk divisjon, Stavanger universitetssjukehus

Turid Anita Jaastad

Universitetslektor
Det helsevitenskapelige fakultet, Universitetet i Stavanger

Else Ørstavik Hollund

Fagsjef sykepleietjenesten
Mottaksklinikken medisin, Stavanger Universitetssjukehus

Tone Brandeggen

Universitetslektor
Avdeling for helse og sosialfag, Universitetet i Stavanger

Veiledning

Praksisstudie

Hovedbudskap

Sykepleieutøvelsen på sykehus har blitt stadig mer oppgaveorientert og fragmentert. En gruppe ledere, lærere og forskere innen sykepleie valgte derfor å innføre rammeverket *Fundamentals of Care* (FoC). All sykepleie starter med å etablere en god pasientrelasjon og ivareta pasientens grunnleggende behov. Denne artikkelen presenterer bakgrunnen for FoC og hvordan man kan implementere dette rammeverket og gjøre det kjent i sykepleiepraksis.

En god pasientrelasjon er en forutsetning for god sykepleie. Ifølge Nåden og medarbeidere (1) kan effektivitet og kostnadsbesparelser gi dårlige kår for omsorg og grunnleggende verdier som medlidenhet og nestekjærlighet. Det kan medføre en bekymring for at det unike i relasjonen mellom sykepleieren og pasienten forsvinner til fordel for en standardisert sykepleie.

I tillegg kan den sanselige og situasjonsbestemte oppmerksomheten i møte med pasienten gå tapt, og pasientens behov for å bli møtt med omsorg og barmhjertighet kan bli oversett (2).

Til tross for at sykepleiere utgjør den største gruppen av helseprofesjoner og spiller en sentral rolle i å sikre respektfull og sikker pasientomsorg (3), kan man stille spørsmål om sykepleierne er plassert på bunnen av hierarkiet i sykehusene (4).

Ofte må sykepleiere prioritere andre faggruppers behov foran sitt eget fag. Det fører til at utøvelsen av sykepleie fragmenteres og utføres innenfor små, spontane tidsintervaller (4).

«Ofte må sykepleiere prioritere andre faggruppers behov foran sitt eget fag.»

Det kan også synes som om spesialiserte og tekniske sykepleieoppgaver er mer prestisjefylte og høster større anerkjennelse enn den fundamentale sykepleien, som ofte nedprioriteres.

På bakgrunn av disse refleksjonene rundt dagens sykepleieutøvelse i spesialisthelsetjenesten vil vi i denne artikkelen presentere rammeverket *Fundamentals of Care* (FoC) (5). Målet med FoC er å fremheve det relasjonelle og grunnleggende i utøvelse av sykepleie.

I tillegg er målet å ta i bruk nye læringsmetoder for å veilede sykepleierstudenter i klinisk praksis og utvikle et felles språk mellom utdanning og praksis. Vi vil beskrive hvordan rammeverket kan implementeres og gjøres kjent i sykepleieutdanning og -praksis.

Rammeverket skal sikre pasientenes behov

Fundamentals of Care (FoC) er et rammeverk for sykepleie. Vi har valgt å bruke det engelske begrepet fordi det er opphavsretten til rammeverket, og vi fant ikke noe godt norsk begrep. I tillegg kan vi lettere kommunisere med våre internasjonale samarbeidspartnere.

Rammeverket ble etablert etter at en rapport avdekket store mangler i grunnleggende sykepleie ved et sykehus i England (6). En internasjonal gruppe med sykepleiere og sykepleieforskere etablerte i 2008 et nettverk.

De gjennomgikk aktuell forskning for å sette sammen et rammeverk som kunne dekke opp for de påpekte feilene og manglene, og samtidig sikre at pasientene fikk dekket sine grunnleggende behov.

I tillegg erkjente gruppen at sykepleiefaget var på vei inn i akademia og ønsket å etablere et rammeverk som kunne redusere avstanden mellom akademia og klinikker. De ønsket også å forske på de kliniske problemstillingene i utøvelse av sykepleie (6).

Et internasjonalt nettverk er etablert

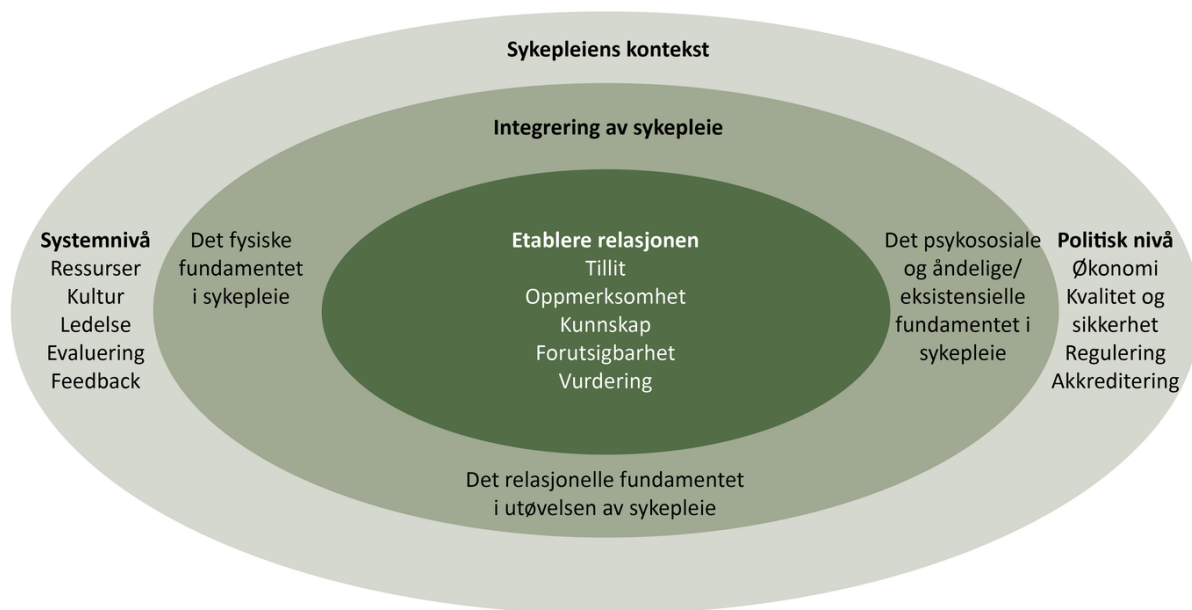
Den internasjonale gruppen etablerte også et nettverk, *International Learning Collaborative*, som i dag har over 110 medlemmer i 18 land. Nettverket har årlige møter for å diskutere rammeverket og hvordan det kan brukes i klinikker, og utveksle forskningsresultater i klinisk sykepleie (6).

FoC er utviklet for å skape oppmerksomhet om essensen og kompleksiteten i sykepleie. I rammeverket presiseres viktigheten av å være bevisst på hva som påvirker den sykepleien vi gir – fra den direkte daglige kontakten med hver enkelt pasient til overordnede samfunnsforhold som politikk, økonomi og kultur (7).

Rammeverket har søkelys på planlegging og utøvelse av individuell sykepleie (7). Illustrasjonen nedenfor viser de ulike elementene som inngår i rammeverket.

Det er oversatt fra dansk til norsk av medlemmene i den interne arbeidsgruppen på sykehuset, og begrepene «åndelig» og «eksistensielt» er tilføyd i samråd med forfatterne som har utarbeidet rammeverket.

Figur 1. Fundamentet i sykepleie

Kilde: Kitson (5)

Kjernen i rammeverket er relasjonen mellom pasienten og sykepleieren. I relasjonen inngår det fem elementer. Det må være et forpliktende samarbeid mellom pasienten og sykepleieren om integrering av sykepleie. Det er uttrykt gjennom den midterste dimensjonen i figuren. I den perifere dimensjonen handler det om å integrere aspekter som påvirker sykepleieutøvelsen (7).

Samrefleksjon er nyttig for studentene

Sykepleiestudenters refleksjonsevne er grunnleggende i en dannelsesprosess mot profesjonalitet (8). I fagutviklingsarbeidet har vi søkelys på hvordan sykepleiestudenter sammen med erfarne sykepleiere, lærere og medstudenter skal få trening i å reflektere med utgangspunkt i rammeverket FoC.

Femti prosent av sykepleierstudiet foregår i klinikken. Studier viser at studentene ofte opplever kliniske studier som krevende. De trenger et støttende og motiverende læringsmiljø for å oppnå best mulig læring (9).

Samrefleksjon mellom studenten, praksisveilederen og praksislæreren kan gi studentene en opplevelse av tilhørighet i praksis, noe som er en viktig forutsetning for læring i kliniske studier (9).

Refleksjonen vil skje på flere nivåer. Den starter med at studentene forbereder en fortelling fra praksis. Videre forteller de om sine erfaringer muntlig til gruppen, og deretter deltar alle gruppedeltakerne i en felles samrefleksjon.

Refleksjon styrker studentenes forståelse av faget

Avslutningsvis skriver studenten ned sine refleksjoner. Gjennom FoC kan det utvikles et felles språk og en forståelse for sykepleiens funksjons- og ansvarsområder knyttet til ulike kliniske situasjoner.

Det kan bidra til å styrke studentenes forståelse for hva sykepleie er, og hva deres rolle og ansvar er i den helhetlige pleien, omsorgen og behandlingen av pasienter.

«Uten refleksjon vil oppmerksomheten fort dreie seg om å utføre tekniske og praktiske oppgaver.»

Gjennom FoC kan studentene tilegne seg kunnskaper gjennom refleksjon og bearbeiding slik at de utvikler en ny og dypere forståelse av seg selv og sykepleie. I refleksjonen begrunner studentene den forståelsen de har tilegnet seg, og hvordan teori og praksis kan flettes sammen.

På den måten kan refleksjon ved bruk av rammeverket støtte læringsprosessen ved at studentenes tanker og kunnskaper omgjøres til en ny eller dypere forståelse som de kan gjenkjenne i klinikken. Det vil forberede dem på ansvaret og handlingene i klinisk praksis. Uten refleksjon vil oppmerksomheten fort dreie seg om å utføre tekniske og praktiske oppgaver (10).

Innføringen av rammeverket ble forankret i ILC

I juni 2018 etablerte Aalborg universitetshospital (AAUH), Universitetet i Aalborg (UiAA), Universitetet i Stavanger (UiS) og Stavanger universitetssjukehus (SUS) et formelt samarbeid. AAUH hadde erfaringer med å innføre FoC i klinikken og utdanningen.

FoC ble derfor et av prosjektene som ble tatt frem som et mulig samarbeidsprosjekt. I oktober 2018 etablerte medlemmer fra UiS og SUS en arbeidsgruppe. Målet var å prøve ut rammeverket i klinikken og i studentveiledningen på SUS.

En viktig forankring var medlemskap i det internasjonale læringsnettverket (ILC). Det gir muligheter til å påvirke utviklingen av rammeverket. Det er en arena for å utveksle erfaringer og knytte internasjonale kontakter.

Vi presenterte rammeverket på fagdagen for sykepleieledere, i møter på universitetet og sykehuset og på NSF's møte for tillitsvalgte. Vi etablerte kontakt med to forskningsgrupper på universitetet for å få bidrag til å designe et følgeforskningsprosjekt.

Utviklingsarbeidet ble også knyttet opp til organisasjonsutviklingsprosessen frem mot et nytt sykehus.

FoC ble innført på en sengepost

Høsten 2019 planla vi å innføre FoC på en sengepost samtidig med at vi ville prøve ut rammeverket i studentveiledning under en praksisperiode. Sengeposten var nøye utvalgt; det var en god og aktiv ledelse og engasjerte sykepleiere, hjelpepleiere og helsefagarbeidere.

I tillegg er sengeposten en studentpost som innebærer at de har flere studenter enn det som er vanlig. Pasientgruppen har mange og sammensatte behov.

«Sengeposten var nøye utvalgt; det var en god og aktiv ledelse og engasjerte sykepleiere, hjelpepleiere og helsefagarbeidere.»

Arbeidet ble påvirket av pandemien, og implementeringen gikk derfor ikke så fort som planlagt. Høsten 2020 kom vi i gang igjen, og etter hvert fikk vi startet innføringen på en kirurgisk sengepost som hadde mange av de samme karakteristikaene som den medisinske sengeposten.

For å få rammeverket iverksatt i sykepleiergruppen arrangerte vi tre halvdags arbeidsgrupper. Der presenterte vi rammeverket og hadde gruppearbeid om hvordan det ville påvirke sykepleien på posten.

Personalet ble mer bevisst på tiden med pasienten

Hvordan kunne de bruke tiden mer aktivt til å etablere en god relasjon til pasienten? Dette førte til en bevisstgjøring rundt hvordan personalet bruker tiden sammen med pasienten.

Studentene som skulle ha sin praksisperiode på sengepostene, fikk egen undervisning om FoC før oppstart, både fra sine egne lærere og ressurspersoner på sykehuset.

Studentenes turnus ble tilpasset slik at de gjennom praksisperioden kunne delta på seks samrefleksjonstimer med praksislæreren og praksisveilederen. I disse timene tok de utgangspunkt i en pasientsituasjon som de reflekterte over ved å bruke FoC.

For å holde rammeverket levende i personalgruppen innførte vi ukentlige halvtimes møter som vi kalte «Vi snakker sykepleie». Her tok vi utgangspunkt i noen spørsmål knyttet til rammeverket, og diskuterte disse. Spørsmålene handlet om betydningen av å etablere en god relasjon, grunnleggende sykepleie og rammebetingelsene for å utøve god sykepleie.

Vi har startet med datainnsamling i et følgeforskningsarbeid og har hatt et fokusgruppeintervjuer med sykepleierstudentene og individuelle intervjuer med personalet.

Erfaringene så langt er gode

Rammeverket har blitt mottatt med begeistring og kommentarer som «Dette trenger vi», «Dette er en viktig bevisstgjøring» og «En god måte å gjøre sykepleien synlig og viktig». Men vi fikk også kommentarer som «Dette gjør vi jo allerede».

Personalet på postene har vært preget av pandemien med stort sykefravær og stor arbeidsbelastning. Det har ført til at det har vært vanskelig å trekke praksisveilederne ut av klinikken for å delta på samrefleksjon, noe som er viktig for å få etablert et felles språk mellom utdanning og praksis.

«Rammeverket har blitt mottatt med begeistring.»

Studentene synes rammeverket har vært nyttig med tanke på hva som er viktig og grunnleggende i sykepleien til pasientene.

Den ukentlige samlingen «Vi snakker sykepleie» har vært avgjørende for å holde rammeverket levende på postene. I tillegg har vi hatt noen lærerike og bevisstgjørende diskusjoner om hva som er til hinder for å etablere en relasjon til pasientene og utføre god sykepleie.

Med utgangspunkt i rammeverket har vi diskutert temaer som munnstell, ernæring og hvordan vi kan håndtere utagerende pasienter.

Veien videre

Målet vårt er å implementere rammeverket på alle sengepostene og lage et felles grunnlagsdokument for å utøve sykepleie ved sykehuset. I tillegg er målet å ta i bruk rammeverket i bachelorutdanningen i sykepleie ved UiS. Vi håper å ferdigstille arbeidet før vi flytter inn i nytt sykehus på Ullandhaug i 2024.

Takk til medlemmer av arbeidsgruppen Karin Smedvig, Tonje Øderud, Oddveig Kleppa, Camilla Koskinen, Kristin Kavli Adriansen og Mika Kinnari for nyttige innspill til artikkelen.

Referanser

1. Nåden D, Foss B, Sæteren B. Omsorgens betydning og uttrykk i klassisk tekst. Tidsskrift for omsorgsforskning. 2018;4(3):241–51. DOI: [10.18261/ISSN.2387-5984-2019-03-06](https://doi.org/10.18261/ISSN.2387-5984-2019-03-06)
2. Alvsvåg H, Martinsen K. Omsorg og skjønn. Tidsskrift for omsorgsforskning. 2018;4(3):215–22.
3. Damsgaard TL, Grønkjær M, Poulsen, I. Fundamentals of Care: klinik, ledelse, uddannelse og forskning. København: Munksgaard; 2021.
4. Eekholm S, Samuelson K, Ahlström G, Lindhardt T. ‘Stolen Time’– delivering nursing at the bottom of a hierarchy: an ethnographic study of barriers and facilitators for evidence-based nursing for patients with community acquired pneumonia. Research Square. 2021;version 1. DOI: [10.21203/rs.3.rs-148408/v1](https://doi.org/10.21203/rs.3.rs-148408/v1)
5. Kitson A. What is person-centred fundamental care and how do we do it? European Academy of Nursing Science and the Swedish Society of Nursing Summer Conference 2017: the future direction of European nursing and nursing research. BMC Nursing. 2017;16:2.
6. International Learning Collaborative (ILC). Fundamental care matters to all of us. Oxford: ILC; 2018. Tilgjengelig fra: <https://www.ilccare.org> (nedlastet 01.03.2022).
7. Sørensen EE, Bahnsen B, Pedersen PU, Uhrenfeldt L. «Sygepleje tilbage til det basale.» Fag & Forskning. 2017;1:52–7.
8. Dahl H, Alvsvåg H. Å fremme studenters evne til refleksjon – en pedagogisk utfordring. Uniped. 2013;36(3): DOI: [10.3402/uniped.v36i3.22724](https://doi.org/10.3402/uniped.v36i3.22724)
9. Brataas H, Evensen AE, Ingstad K. Pedagogisk praksis i sykepleie. Oslo: Gyldendal; 2019.
10. Sandvik AH, Eriksson K, Hilli Y. Understanding and becoming – heart of the matter in nurse education. Scand. J. Caring Sci. 2015;29(1):62–72. DOI: [10.1111/scs.12128](https://doi.org/10.1111/scs.12128)

Teaser Image

#Under omsorg_Frontbilde.png

LES OGSÅ

#Under omsorg

LES OGSA

«Eksistensiell omsorg» i bachelorutdanningen i sykepleie – en dokumentanalyse